

Кафедра хореографії

ПОБУТОВИЙ ТАНЕЦЬ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

(Лекція №2 для студентів II курсу ФФВ з дисципліни
«Історико-побутовий танець»)

Напрямок підготовки – 6.02.02.02 «Хореографія»

**Розробила: доц., к.п.н. СОСІНА В.Ю.,
викл. Акімова С. В.**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри хореографії

Протокол № 1 від «29» серпня 2014 р.

Зав. кафедри доц., к.п.н. _____ Сосіна В. Ю.

План:

1. Виникнення танцювальних форм – хороводи; еволюція побутового танцю та його поширення
2. Історико-побутовий танець, як невід'ємна частина життя
3. Бранль

В середні віки з'являється ряд простих танцювальних форм, які, розвиваючись і видозмінюючись, дають початок багатьом танцям, різним по характеру рухів і ритмічній структурі.

Народна творчість відстоює свої права на існування у важкій боротьбі. Церква забороняє сміх, веселість, прославляння земного життя. Служителі культу з особливою лютою обрушуються на танець, бачучи в ньому диявольську ману, вплив сатани і страшних сил пекла.

Але, не дивлячись на строгі заборони, під час народних свят прості люди виконують свої невитіюваті танці. У всіх країнах народ з давніх часів щорік відзначав свято Нового року, проводи масляниці, прихід весни. Особливо урочисто святкувалося травневе весняне свято. Молодь вирушала в ліс за букетами квітів, зеленими вітками, якими прикрашалися удома. Хід молоді закінчувався на галявині. Посередині ставили увите різноколірними стрічками молоде дерево. Довкола нього владнували танці, хороводи.

Танці простого народу були безпосередньо пов'язані з трудовою діяльністю селян і ремісників. Під час щорічних цехових свят гончарі, чоботярі, бондарі, зброярі приголомшували глядачів прудкістю і спритністю своїх танців, дотепністю інтермедій. Широко поширені танці з м'ячами і обручами вимагали сили і вправності.

Особливо широко було представлено народну творчість на ярмарках (кермесах). Селяни і ремісники не лише демонстрували на них свої вироби, але і змагалися в спритності і силі, умінні співати, танцювати, грати на саморобних інструментах. Танцю відводилося одне з перших місць. Художник Пітер Брейгель, що зберіг життя і побут середньовіччя, в чисельні свої твори включав групи танцюючих селян.

Найбільш поширені танці — бранль праль, бранль черевичників. Вже самі назви говорять, що в цих танцях відтворювалися рухи, характерні для тієї або іншої професії. Жодне свято урожаю, жодне весілля або інше родинне свято не обходилося без танців.

Танцювальна техніка, манера виконання, музичний супровід впродовж середніх століть не були однорідні. Танці раннього середньовіччя в основному хороводи. Виконавці утворювали закритий круг, тримаючись за руки, або вишиковувалися в ланцюжок. Хороводи могли бути чоловічі, жіночі або змішані. В ланцюгового танцю був ведучий або ведуча. Танцювальні рухи ще примітивні і склалися з кроків, зрідка стрибків. Руки тримали на стегнах або подавали один одному, жінки вільною рукою притримували спідницю. Танці раннього середньовіччя часто виконувалися під спів самих танцюючих. Він нагадував речитатив і був монотонним. Пісня складалася з куплета і приспіву. Під час приспіву починався танець. Його рухи як би ілюстрували пісню.

У танцювальній культурі пізнього середньовіччя намічається ряд змін. Окрім поширеного танцю хороводу з'являється парний танець. Виконавці, взявшись за руки, стоять парами, в потилицю одна іншій. Пари могли утворювати круг або стояти в ряд (лінію). Ускладнюється і малюнок рухів. До кроків, легким стрибкам додаються різкіші і вищі стрибки, похитування корпусу, гострий малюнок рухів рук. Положення стопи невиворотне. Танці виконуються під спів самих танцюючих або під ріжок, в деяких країнах — під оркестр, що складається з труби, барабана, дзвінка, тарілок. Значно розвивається пантомимний і ігровий елемент.

Основним танцем в XII столітті був кароль, тобто відкритий круг. Під час виконання короля танцюючі співали, тримаючись за руки. Попереду танцюючих йшов заспівувач. Приспів виконували всі учасники. Ритм танцю був то плавним і повільним, то прискорювався і переходив в бік. Ряд дослідників вважає, що фарандола є одним з різновидів короля.

Найбільш популярний танець середніх століть — бранль. Його учасники тримаються за руки, утворюючи закритий круг.

Велику роль в поширенні танців грали середньовічні бродячі актори — шпільмани, жонглери, гистриони, скурри. Сполучаючи в собі танцівника, актора, музиканта, акробата, розповідача, вони багато в чому сприяли

розвитку народного мистецтва, вдосконаленню виконавської майстерності. У багатьох з них була добре розвинена танцювальна техніка. Вона включала акробатику, складні, майже віртуозні рухи рук. Багато що беручи з танців, створених народом, збагачували жонглери.

У своїй творчості бродячі актори прославляли земні радощі, ось чому вони, як і скоморохи, піддавалися гонінню з боку духовенства. У XIII столітті відбувається розшарування жонглерів. Частина їх залишається в служінні у панів, отримуючи назву «осілих».

Свята і танці селян і ремісників різко відрізнялися від танців і свят знаті. Простий народ веселився на міських і сільських площах, феодали — в палацових залах, стіни яких прикрашалися килимами, гербами, мечами і військовими трофеями.

Звуками рогу сповіщалося про прибуття гостей. Власники замку займали крісла, останні гості розміщувалися на лавах і табуретах, на яких лежали подушки, покриті дорогими тканинами. Пані були в яскравих платтях. Їх руки прикрашали кільця і браслети. На поясі, який перетягував талію, висіло люстерко. Чоловіки були при зброї. Під час весілля після уклонів і строго встановленого церемоніалу лицар підносив нареченій кільце на рукоятці меча; поцілуєм і ударом по руках полягав шлюбний союз.

На бали і маскаради було прийнято бути в незвичайних костюмах і масках.

Один з балів, що отримав назву «Маскараду полум'яних» (*bal des ardents*, 1393), ледве не забрав життя великої кількості людей. «Герцогиня Берійська з нагоди весілля одного з придворних фрейлін влаштувала свято в своєму паризькому готелі. Для розваги дам молодь приготувала їм сюрприз. Вирішили несподівано для всіх виконати танець «диких» і в цю затію задіяли короля Карла VI. Четверо придворних зшили собі костюми з вивернутим хутром, і у такому вигляді, прив'язані один до одного ланцюгами, як недоумкуваті, увірвалися в танцювальну залу. Вони реготали, видавали дикі крики, стрибали, скакали, наслідуючи далеко не вишуканим для того часу

рухам диких народів. Танцюристи, звичайно, збудили загальну цікавість. Герцог Орлеанський, бажаючи взнати таємничі «інкогніто», узяв в руки факел і підійшов до одного з них з метою підвести його маску. По необережності полум'я факела запалило хутро на костюмі. Вогонь швидко перейшов від одного до іншого і, за словами хронікера того часу, всі четверо протягом години запалали, подібно до факелів, що горять. Вогонь перейшов і на гостей. Все королівське сімейство ледве врятувалося від вогню» .

У бенкетному залі міннезінгер під акомпанемент арфи виконував пісні, замовлені господарями. Під час балів і бенкетів феодали розважали своїх гостей театральними виставами. Їх влаштовували зазвичай під час зміни блюд, чому вони отримали назву «міждуяствій». Спочатку — це невитіюваті антре ряджених, які темпераментно танцювали «мориску» — мавританський танець.

Першими виконавцями були самі аристократи, одягнені у фантастичні костюми і маски.

У XV столітті костюмовані антре знайшли вміст і поступово перетворювалися на досить складні театральні вистави. Феодали нерідко використовували їх для того, щоб підкреслити свою велич і могутність.

Однією з таких вистав був «Бенкет фазана» (1454), де в текстах діалогів і пісень в незвичайно складному і майстерному декоративному оформленні прославлялася могутність християнської церкви, рицарській доброчесності, доводилася необхідність хрестових походів. І, як тонко помітив С. Мокульський, в цьому спектаклі «політична агітація на честь хрестового походу тісно спліталася з ефектним видовищем, що демонструвало багатство і могутність улаштовувача свята».

При дворах королів і феодалів періодично влаштовувалися військові змагання, рицарські турніри. Переможця турніру прославляли в піснях і віршах. Він отримував винагороду з рук пані. Турнір закінчувався балом.

На феодальних балах створювалися променадні танці-ходи. Вони носили урочистий характер і технічно були нескладними. Присутні на бенкеті в своїх

кращих вбраннях проходили перед господарем, як би демонструючи себе і свій костюм — в цьому і полягав сенс танцю.

Танці-ходи міцно увійшли до придворного побуту, без них не обходилося жодне свято. Часто виконувався також танець з факелами. Його учасники вишиковувалися в колону парами. Перша пара, в якій йшов лицар-переможець турніру, вела колону, і їй було дано право вибирати фігури і направляти рух танцюючих.

Під час феодальних свят на придворних балах строго дотримувалися етикету і чиношанування.

У XIV столітті придворне суспільство стало танцювати «естампі», або «естампіди», — парні танці, що супроводилися інструментальною музикою. Інколи «естампі» виконувалося утрьох: один чоловік вів двох жінок.

Музична форма «естампі» бере свій початок від пісень трубадурів, відомих ще в XII столітті. Велику роль грала музика. Вона складалася з декількох частин і обумовлювала характер рухів і кількість тактів, па, що припадала на кожну частину. У «естампі» танцюючі могли рухатися вперед і назад плавним, ковзаючим кроком.

У «веселому естампі» кроки чергувалися з невеликими стрибками і підскоками.

БРАНЛЬ

Бранль — французький народний танець. Народився в епоху раннього середньовіччя. Свою назву отримав від французького слова *branler*, що означає — рухатися, ворушитися, вагатися.

В середні віки бранль був найпоширенішим танцем. У Франції його танцювали усюди — в містах і селах, на ярмарках, на святах, присвячених закінченню жнив і збору винограду.

Бранль — танець хороводу. Основу його складає крут, який може розбиватися на лінії або перетворюватися на зигзагоподібні ходи. Спочатку

бранль виконувався під спів танцюючих. Мелодія і текст пісень визначали характер танцю. Танцювали бранль також під акомпанемент волинки.

Танець простий і життєрадісний, бранль в різних частинах Франції виконувався по-різному і навіть носив різні назви: у Бретані — паспье, в Оверні — буре, в Провансі — гавот. У провінції Пуату з бранля поступово виник менует.

Бранлей було дуже багато. Їх ділять на прості, подвійні, веселі, наслідувальні. Самі старовинні бранлі — простий, подвійний і веселий. Вже самі назви танців говорять про їх походження, про зв'язок з життям і побутом простих людей.

У бранлях виконавці відтворювали рухи трудових процесів. Характерний в цьому відношенні бранль праль, в якому рухи і удари нагадують роботу з вальком. У деяких бранлях наслідували звички тварин або птиць (наприклад, в бранлі гусаків).

Часто під час виконання танцюючі енергійно притупували ногами. Притупування бували складними по ритмічному малюнку. Особливо велике значення мали притупування в «кінському» бранлі, де їх робили під час кружляння на місці. Улюбленим танцем молоді був бургундський, або веселий бранль. Люди літнього віку найчастіше танцювали простий і подвійний бранлі.

Бранлі могли танцювати всі, його кроки освоювалися дуже легко. У подальші епохи французька народна танцювальна культура збагатилася всілякими танцями, але на сільських святах бранлю, як і раніше, віддавали перевагу. Виконавці співали народні пісні, перекидалися жартами.

Незабаром після своєї появи життєрадісний бранль привернув увагу аристократії і став бальним танцем. Їм відкривався і закінчувався бал. Але придворна знать різко змінила танець. Він набуває урочисто-церемоніального, манірного характеру.

В ньому з'являються часті реверанси дам і уклони кавалерів. Змінився і сам стиль рухів: темпераментні стрибки, викидання ніг,

невимушені повороти корпусу, поступилися місцем повільним, важливим, глісуючим кроком. Пишний придворний одяг додав танцю манірність.

Особливого поширення набули бранль з факелами і бранль з підсвічниками. У своїй праці «Орхезографія» Туано Арбо пише, що вони були побудовані на русі алеманди. Танцюючі обходили довкола залу, вибирали того, кому вони хотіли б передати факел, вели коротку розмову, після якої кавалер передавав факел пані, а вона у свою чергу передавала його знов вибраному нею кавалеру.

Бранль — першоджерело всіх пізніше з'явившихся бальних танців. Він зіграв велику роль в розвитку бальної хореографії.

У Франції народ до цих пір із захопленням танцює невитіюваті і прості бранлі.

ПРОСТИЙ БРАНЛЬ

(музичний розмір 2/4)

Простий бранль — основна форма бранля. З нього народилися всі останні різновиди цього танцю. Виконували його під спів, флейту або удари тамбурина. Характерність йому додавали самі виконавці. Молодь танцювала бадьоро і вправно; люди похилого віку — помірно. Але, не дивлячись на те, що у веселому бранлі ноги піднімалися в IV повітряну позицію, загальний стиль виконання був ваговитим.

Простий бранль займає чотири такти. Танцюючі стоять поряд, на відстані напівкроку один від одного. Ноги в I невиворотній позиції.

1-й такт. Кавалер злегка нахилиє голову вліво, вітаючи присутніх. Пані — управо.

2-й такт. Танцюючі повторюють рухи першого такту: кавалер управо, пані вліво. Під час уклону вони зустрічаються поглядом.

3-й такт. Повторення першого такту. Голова кавалера схиляється вліво, у пані — управо.

4-й такт. Танцюючі беруться за руки. Ліва рука пані в правій руці кавалера. Правою рукою пані притримує плаття. Ліва рука кавалера лежить на стегні. Очі у пані опущені. Кавалер злегка нахилиється до неї.

СХЕМА ТАНЦЮ

1-й такт. Крок вперед лівою ногою.

2-й такт. Права нога приставляється до лівої.

3-й такт. Крок вперед правою ногою.

4-й такт. Ліва нога приставляється до правої.

Ці чотири такти і складають простий бранль. Його не виконують більше одного разу.

Туано Арбо радить варіювати простій бранль з подвійним бранлем або з подвійним бранлем з репризою, не порушуючи при цьому основного ритму. Коли простій бранль виконувався на офіційних придворних балах, то танцю передував реверанс пані і салют-уклін кавалера.

ПОДВІЙНИЙ БРАНЛЬ

(музичний розмір 2/4)

1-й такт. Крок лівою ногою.

2-й такт. Крок правою ногою.

3-й такт. Крок лівою ногою.

4-й такт. Праву ногу приставити до лівої.

ПОДВІЙНИЙ БРАНЛЬ З РЕПРИЗОЮ

Подвійний бранль з репризою включає рухи подвійного і простого бранлей в різних варіантах. Але він обов'язково закінчується винесенням вільної ноги вперед в IV повітряну позицію з подальшим ударом витягнутою стопою об підлогу (кінцями пальців). Це своєрідне акцентування може підкреслюватися плесканням в долоні, або швидким ударом смичка по корпусу інструменту. Рухи цього бранля використані Л. Лавровським в балеті «Ромео і Джульєта» («Танець з подушками»)

ВЕСЕЛИЙ БРАНЛЬ

(музичний розмір 3/4)

1-й такт. На «раз» крок правою ногою управо. На «два» ліва нога виноситься вперед в IV повітряну позицію з одночасним підскоком на правій нозі.

На «три» права нога опускається на підлогу, ліва залишається в IV повітряній позиції.

2-й такт. На «раз» крок лівою ногою вліво.

На «два» права нога виноситься в IV повітряну позицію. (Ліва нога залишається на підлозі)

На «три» права нога підставляється до лівої. Рух повторюється з лівої ноги.

Під час виконання всього бранля пари тримаються за руки, обертаються управо, вліво, довкола себе. Рухи виконуються по черзі вперед і назад.

БУРГУНДСЬКИЙ БРАНЛЬ

(музичний розмір 2/4)

Танцюючі як би погойдуються з одного боку в інший, крім того, четвертий і восьмий такти закінчуються підніманням ноги в IV повітряну позицію.

1-й такт. Крок вліво лівою ногою.

2-й такт. Права нога приставляється до лівої.

3-й такт. Крок вліво лівою ногою.

4-й такт. Права нога виноситься вперед на повітря (grue або pied en l'air). Рух повторюється з правої ноги.

БРАНЛЬ «ЩУРА»

(музичний розмір 2/4)

Цей бранль нерідко танцюють і в даний час в районах Лорма, Мер, Уру. Як і у віддалені часи, він виконується під спів хору.

Текст пісні свідчить про те, що бранль «Щура», як і багато інших бранлів, спочатку був танцем-грою.

Виконавці розділяються на дві групи, розташовані квадратом. Кожна група складається з двох пар.

На початку танцю виконавці стоять один до одного особою (хлопець напроти дівчини).

Праве плече хлопця і ліве плече дівчини повернені до глядача; руки на стегнах, ноги в I позиції (схема 1).

Скрипка програє мелодію, яка є як би вступом до танцю. Сам же танець починається тоді, коли хор, що стоїть довкола, заспіває перший куплет пісні. У цей момент всі учасники виконують на місці рух, який дещо нагадує па польки, але лише більш ваговите, оскільки виконавці взуті в дерев'яні сабо. Це швидше за притупування, ніж справжні рухи польки.

СХЕМА ТАНЦЮ

Музика А програється другий раз.

Затакт. Маленький стрибок на лівій нозі, зігнута права нога відділяється від підлоги.

1-й такт.

На «раз» крок правою ногою в II позицію на всю ступню.

На «і» ліва підтягується до правої в I позицію.

На «два» крок правою ногою в II позицію на всю ступню, одночасно ліва нога підтягується до правої в I позицію, злегка згинаючись в коліні.

На «і» маленький стрибок на правій нозі.

2-й такт. Повторення рухів першого такту з лівої ноги.

Схема 1

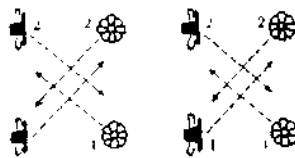

Схема 2

3-4 такти. Повторення рухів першого і другого тактів.

Музика В

5—6 такти. Перший хлопець і друга дівчина, починаючи правою ногою, роблять чотири *glisse* і, виконавши *dos a dos*, міняються місцями. 7—8 тактів. Другий хлопець і перша дівчина повторюють рухи п'ятого і шостого тактів (схема 2).

Музика В повторюється другий раз.

9—10 такти. Перший хлопець і друга дівчина повторюють рухи п'ятого і шостого тактів у зворотний бік і приходять на свої місця.

11—12 такти. Другий хлопець і перша дівчина повторюють рухи сьомого і восьмого тактів і приймають вихідне положення.

ФАРАНДОЛА

(музичний розмір 6/8)

Старовинний французький танець,

батьківщиною якого вважається Нижній Прованс. Але багато літературних джерел вказують на античне

походження цього танцю, знаходячи в його малюнку схожість із складними поворотами в лабіринті Мінотавра. Танці, що нагадують фарандолу, в свій час були широко поширені по всій Європі. Вони то з'являлися, то зникали або входили до складу інших, складніших народних танців.

Мелузін Вуд — автор великої праці по історичному танцю, що вийшов в 1952 році в Лондоні, — пише, що фарандола була однією з форм кароля, в якому танцюючі утворювали ланцюг, рухаючись під час всього танцю однією лінією.

Більшість дослідників відносять фарандолу до танців типа відкритого круга і пов'язують її походження з бранлем. Нехитрі рухи фарандоли, що в основному складаються із звичайного кроку, бігу, доступні кожному.

Жодне народне свято, жодне весілля не обходилося без фарандоли, якою закінчувалось гуляння.

У дуже віддалені часи фарандола не мала складних ходів. У ній могла брати участь будь-яка кількість виконавців, які вишиковувалися ланцюжком і мчали вгору і вниз по сільській вулиці або площі. Ланцюг очолював чоловік, що виконував роль ведучого. Від його уміння і винахідливості залежали ходи, ритм і характер виконання танцю. Ведучим вибирався той, хто не лише добре знав танець, але і умів жартувати та імпровізувати рухи. Всі учасники повинні були підкорятися ведучому і слідувати його вказівкам. Ланцюг фарандоли закінчував чоловік, оскільки він при повороті міг теж виявитися ведучим. У ведучого і що замикає вільна рука лежала на стегні. Виконавці трималися за руки або за хустки, які були у них в руках. З'єднуватися хустками було особливо прийнято на півдні Франції, де цей танець був дуже поширений і зберігся до цих пір.

Фарандола — танець імпровізаційний, його малюнок різний в різних місцевостях, а також залежить від індивідуальності ведучого. Але в той же час в ньому є ряд типових фігур. Серед них найчастіше зустрічаються «змійка», «спіраль», «арка», «равлик», «мости» і «лабіринт» (схема 3).

Перша фігура «равлик»

Ведучий утворює широкий круг, поступово просуваючись до центру і «закручуючи» танцюючих в «равликоподібну раковину». Коли ті, що беруть участь «закручені» в спіраль, він їх «розкручує», пропускаючи кожного другого під свою руку, останні слідує за ним. Перш ніж почати другу фігуру, виконавці знову утворюють ланцюг.

Друга фігура «мости»

Перший ведучий і жінка, що стоїть за ним, стають лицем один до одного. З'єднавши підняті вгору руки, вони утворюють арку. Друга пара, проходячи під їх руками, також сполучає підняти вверх руки, і так далі, до тих пір, поки в кінці арки виявиться остання пара. Ведучий проходить під арками, ведучи за собою останніх. Знову утворюється одна шеренга.

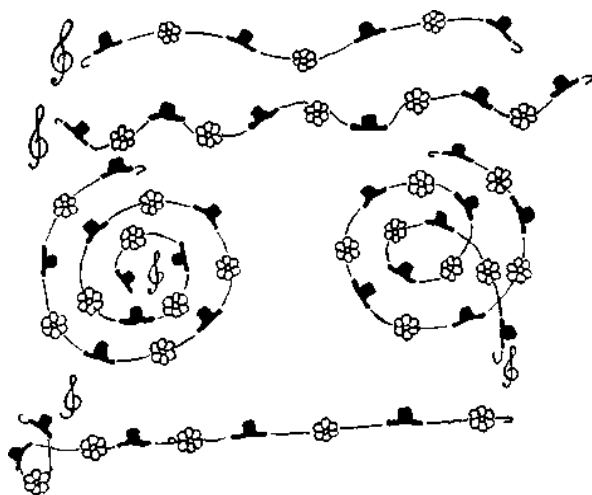

Схема 3

Третя фігура — «лабіринт»

Ведучий йде з танцюючими по півколу, потім обертається і проходить під аркою того, хто йде за ним. Так виходить переплетення.

Кожна фігура, незалежно від її складності, переходить в ланцюжок. Тут зазвичай в танець включаються нові учасники.

Спочатку фарандола виконувалася під спів і вигуки танцюючих. Цей вокальний акомпонемент незабаром змінився музичним супроводом, який міг повторюватися за бажанням учасників кілька разів, оскільки фігури танцю не були обмежені певною кількістю тактів. Тривалість танцю залежала від кількості учасників і кількості кроків, які робилися між фігурами.

З'явившись в ранньому середньовіччі, фарандола була широко відома аж до кінця XVIII століття. В епоху французької буржуазної революції вона стала улюбленим танцем санкюлотів. Її виконували під

революційні пісні і марші, в ній з'явилися мужність і героїчність. На півдні Франції фарandola виконується до цих пір. На балах XIX століття ланцюжком фарандоли закінчувалися французька кадрили і котильйон.

Широке вживання фарandola знайшла в сценічній хореографії. Її використовували постановники балетів і пантомім в ярмаркових і балаганних театрах. Фарandola була обов'язковою у санкюлотидах — патріотичних апофеозах часів французької буржуазної революції. Пізніше фарандолою починалися і закінчувалися вистави у вар'єте і мюзик-холах. Діячі балетного театру часто використовували її в завершуючій частині балетів. У останньому акті у веселій і бурхливій фарандолі перед глядачем проносилися учасники спектаклю. Балетмейстер В. Вайнонен ввів фарандолу в балет «Полум'я Парижа».

БРАНЛЬ

«ДЗВОНОВИЙ

ДЗВІН»

(музичний розмір 2/4)

«Дзвонівий дзвін» — один з самих старовинних французьких бранлей. Танець супроводиться ритмічним плесканням, енергійними ударами ніг об підлогу, що імітують дзвонівий дзвін. Танцюючі, тримаючись за руки, утворюють круг. Число пар, що входять в круг, необмежено. Дівчина стоїть справа, хлопець — зліва. Рухи складаються з простого кроку з підстрибуванням (схема 5).

Музика А

1—8 такти. Круг рухається вліво, всі починають з лівої ноги. В кінці восьмого такту хлопці утворюють внутрішній крутий, дівчата — зовнішній. Виконавці стоять лицем один до одного, взявшись за руки. Руки на рівні плеча.

Музика В

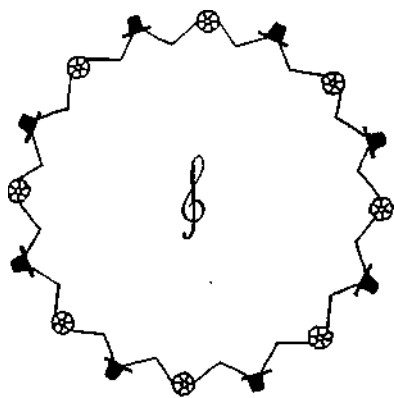

Схема 5

4 такту. Танцюючі роблять чотири *balance*: хлопці управо, дівчата вліво.

4 такту. Не розриваючи рук, виконується круг на місці управо, починаючи з правої ноги.

Музика А

2 такту. Дівчата три рази плескають в долоні. На другу чверть другого такту пауза. 2 такти. Хлопці три рази ударяють правою ногою об підлогу. На другу чверть другого такту пауза. 4 такту. Хлопці переходять до дівчат, які стоять від них зліва, починаючи рух з лівої ноги (простий крок з підстрибуванням).

Музика В

4 такту. Повторюються чотири *balance*. Хлопці починають управо, дівчата — вліво.

4 такту. Не розриваючи рук, виконується круг на місці управо, починаючи з правої ноги.

Музика А

2 такту. Дівчата три рази плескають в долоні. На другу чверть другого такту пауза.

2 такту. Хлопці три рази ударяють правою ногою в підлогу. 4 такти. Хлопці переходять до дівчат, що стоять від них зліва, починаючи рух з лівої ноги.

Перша частина танцю закінчується, коли всі хлопці перетанцюють зі всіма дівчатами. У другій частині танцю дівчини переходять до інших хлопців, починаючи рух управо. Один з різновидів цього бранля описаний в книзі Жоржа Дера.

МАРЕШИН

(музичний розмір 2/4)

Марешин — один з багаточисельних видів бранля. Особливо сто його танцюють у Вандейській низменності. Якщо він виконується однією парою, його називають бранль для двох. Але його можна виконувати і декількома парами під спів танцюючих. Пари можуть бути розташовані в одну лінію, яка рухається то вперед, то назад, в дві лінії, що стоять лицем один до одного: дівчина стоїть зправа, хлопець — зліва.

Лінії то наближаються, то віддаляються один від одної (схема б).

Інколи пари утворюють закритий круг, який може розширюватися і звужуватися за бажанням виконавців. У всіх випадках руки танцюючих сполучені.

Вихідне положення: ноги в I позиції.

1-й такт. Стрибок на ліву ногу. Права нога, зігнута в коліні, піднята в повітря в II позицію. Коліно відведене убік (перша восьма).

Повторити рух з правої ноги (друга восьма).

Повторити рух з лівої ноги (третьа восьма).

Права нога опускається до лівої в I позицію (четверта восьма).

2-й такт. Удар об підлогу правою ногою. Одночасно ноги згинаються в колінах (перша восьма).

Стрибок на обидві ноги (друга восьма).

Приземлення на праву ногу. Ліва нога, зігнута в коліні, піднята в повітря в II позицію (третьа восьма). Пауза (четверта восьма).

На першу і другу восьмі руки плавно піднімаються вперед і вгору, вище за рівень голови, лікті призігнуті. На третю і четверту восьмі руки опускаються вниз. Корпус розгойдується (не сильно) то управо, то вліво.

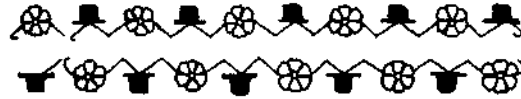

Схема 6

Перша фігура — 8 тактів

Музика А

1—4 такти. Рухом першого і другого тактів виконавці просуваються вперед. 5—8 тактів. Повторюючи той же рух, відступають назад.

Друга фігура — 8 тактів.

Музика В *Перший варіант — 8 тактів*

Музика В

Хлопець правою рукою тримає дівчину за талію, лівою рукою — праву руку дівчини. Руки в III позиції. Ліва рука дівчини лежить на правому плечі хлопця.

Виконавці стоять лицем до глядача. Ноги в I позиції. Зберігаючи описану позу, танцюючи основним рухом танцю (див. опис першого і другого тактів) роблять два круги на місці, обертаючись управо.

Після цього повторюється перша фігура танцю.

Другий варіант — 8 тактів

Музика В

В кінці першої фігури хлопець двома руками піднімає дівчину за талію і потім ставить її перед собою.

Танцюючі розходяться: кожен крутиться довкола себе управо, виконуючи основний рух. Закінчуючи фігуру, хлопець піднімає дівчину, тримаючи її двома руками за талію.

Третій варіант — 8 тактів

Музика В

Хлопець бере правою рукою праву руку дівчини за кінчики пальців. Руки підняті на рівень очей. Танцюючі роблять два круги на місці.

Фігура закінчується так само, як в другому варіанті.

ВЕЛИКИЙ ТАНЕЦЬ

(музичний розмір 2/4)

Великий танець, або «Коло», як його називають у Вандейській низовини, зберігає в своєму композиційному малюнку форму хороводу.

Виконавці утворюють круг.

Їх сполучені руки знаходяться ледве нижче за талію, особи обернені всередину кола. Якщо число пар дуже велике, то складають два кола: внутрішнє і зовнішнє.

Два кола рухаються вліво.

Весь танець складається з двох фігур.

Рух супроводиться сольним співом одного з танцюючих ; приспів підхоплюють всі (схеми 7 в 8)

Перша фігура — 12 тактів

1-й такт. Висунути легко ліву ногу вперед, носок на підлозі. Руки, не розриваючись, роблять рух назад (перша чверть). Зробити крок лівою ногою вперед. Руки роблять рух вперед (друга чверть).

2-й такт. Права нога танцюючих, зробивши півколо по підлозі вперед, крокує вліво (ноги перехрещуються). Одночасно корпус обертається правим плечем вліво. Руки роблять рух назад (перша чверть).

Ліва нога підтягується до правої ноги в I позицію. Руки роблять рух вперед (друга чверть). 3-й такт. Крок назад лівою ногою. Руки роблять рух назад (перша чверть).

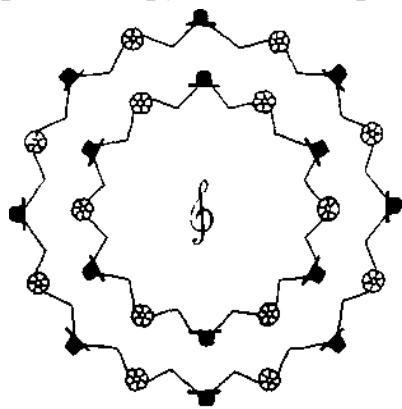

Схема 7

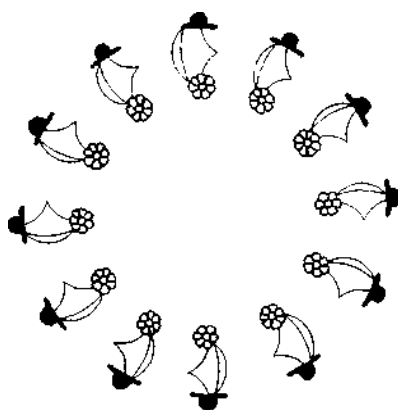

Схема 8

Права нога підтягується до лівої в I позицію. Корпус приймає вихідне положення (друга чверть).

4—6 такти. Продовження рухів перших трьох тактів. Танцюючі повторюють мотив ще раз.

7—9 такти. Танцюючі продовжують рухатися по колу вліво. Мотив повторюється третій раз.

10—12 такти. Танцюючі продовжують рухатися в прискореному темпі.

Мотив повторюється в четвертий раз.

Заспівувач не міняється впродовж всього танцю. З першими звуками приспіву танцюючі перебудовуються. Звичайним кроком дівчата йдуть всередину кола. Хлопці утворюють зовнішнє коло і тримають дівчат за дві руки; утворюються пари.

Друга фігура — 12 тактів

1-й такт. Перебудова в пари.

2-й такт. Удар лівою ногою (перша, друга восьмі).

Стрибок вгору, коліна зігнуті (третя восьма).

Права нога опускається на підлогу, ліва залишається в повітрі в II позиції (четверта восьма).

3-й такт. Стрибок на ліву ногу, права в повітрі в II позиції, коліно зігнуте (перша восьма).

Стрибок на праву ногу, ліва в повітрі в II позиції, коліно зігнуте (друга восьма).

Стрибок на ліву ногу, права в повітрі в II позиції, коліно зігнуте (третя восьма).

Зберігається попередня поза (четверта восьма).

4-й такт. Удар правою ногою (перша, друга восьмі).

Стрибок вгору, коліна зігнуті (третя восьма).

5-й такт. Повторити рух другого такту другої фігури.

6-й такт. Повторити рух третього такту другої фігури.

7-й такт. Повторити рух четвертого такту.

8-й такт. Повторити рух другого такту другої фігури.

9-й такт. Повторити рух третього такту.

10-й такт. Повторити рух четвертого такту.

11-й такт. Удар правою ногою (перша, друга восьмі). Дівчина і хлопець присідають на обох ногах (третя, четверта восьмі).

12-й такт. Хлопець піднімає дівчину в повітря, тримаючи її двома руками за талію (перша, друга восьмі).

Хлопець опускає дівчину (третя, четверта восьмі).

БРАНЛЬ «КАРЕ»

(музичний розмір 2/4)

У Бресе бранль «Карє», або квадратний бранль, танцюють групою в чотири люди. Дві пари стають один проти одного на відстані приблизно в три метри.

Впродовж всього танцю руки хлопців на стегнах, руки дівчат притримують спідниці.

Танець побудований на комбінації наступних рухів: стрибок на лівій нозі, права виноситься вперед на *croise* (IV повітряна позиція) і двох кроків вперед. Той же рух повторюється з іншої ноги (схема 9).

Вихідне положення танцюючих: дві пари стають один проти одного.

Музика А

1—8 такти. Дві пари йдуть назустріч один одному. Дівчата проходять в середині, хлопці — з боків. Дійшовши до місця свого візаві, пари відступають (спиною) на своє колишнє місце (схеми 10 і 11).

Схема 9

Схема 10

Схема 11

Музика Л повторюється

1—8 такти. Під час восьми тактів повторення, кожен з кавалерів двічі обходить довкола своєї партнерки. Дівчина, стоячи на місці, відбиває такт правою ногою (схема 12).

Музика В

1—8 такти. Кожен з кавалерів, дійшовши до свого місця, рухається спиною до кавалера візаві, з яким, зустрічаючись dos a dos, робить «вісімку» (схема 13).

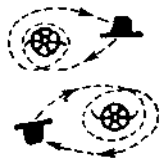

Схема 12

Схема 13

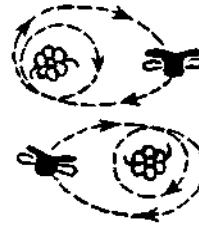

Схема 14

Музика В повторюється

1—8 такти. Кожен кавалер перед дівчиною візаві повторює ті ж рухи, як в репризі «А», тобто робить два обходи (схема 14).

Музика А повторюється третій раз

1—8 такти. Кожен кавалер робить фігуру у вигляді «вісімки» а повертається до партнерки

Музика А повторюється четвертий раз

1—8 такти. Пари, як на початку танцю, міняються місцями і повертаються в своє вихідне положення.

Музика В повторюється третій раз

1-8 такти. Дівчата обходять довкола своїх партнерів.

Музика В повторюється четвертий раз

1—8 такти. Дівчата міняються місцями між собою, роблячи «вісімку».

Музика А повторюється п'ятий раз

1—8 такти. Кожна дівчина обходить кавалера візаві, який стоїть на місці і відбиває такт.

Музика В повторюється п'ятий раз

1—8 такти. Дівчата повертаються на місце, роблячи «вісімку». Кінець кожної частини супроводиться ударом каблука — притупуванням.

ТУРНІДЖЕР

(музичний розмір 3/4)

Хлопці і дівчата, тримаючись за руки, під акомпанемент волинки рухаються по колу.

Виконавці, взявшись за руки, стоять парами по колу (дівчина зліва від хлопця).

Число пар може бути необмеженим (схема 16).

Основний рух танцю: крок лівою ногою вперед, права нога на підлозі (перша восьма).

Крок правою ногою вперед на низькі півпальці, одночасно ліва піднімається на півпальці (друга восьма).

Права нога, напівзігнута в коліні, проходить вперед в IV повітряну позицію на *croise*, одночасно ліва нога робить маленьке *plie* (третья восьма).

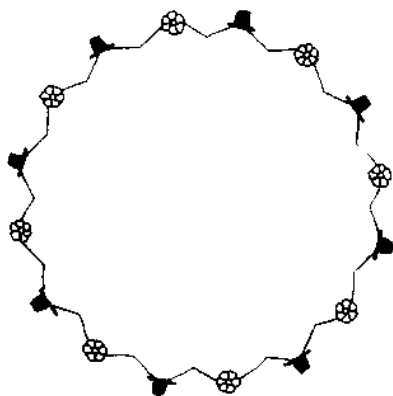

Схема 16

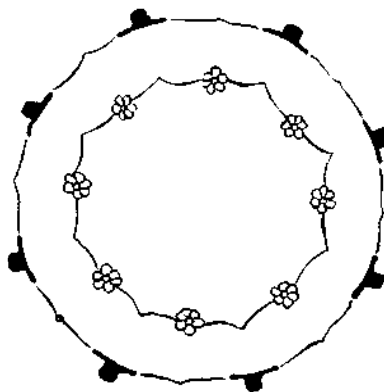

Схема 17

СХЕМА ТАНЦЮ

Музика А

*1—3 такти. Приготування до танцю. Танцюючі утворюють коло.
Початок танцю — 8 тактів.*

4—11 такти. Коло рухається вправо (див. основний рух). Продовження танцю — 8 тактів.

—10 такти. Коло рухається вліво.

Переміщення танцюючих — 4 такти.

13—16 такти. Дівчата утворюють коло в середині, тримаючись за руки.

Хлопці утворюють зовнішнє коло, тримаючись за руки (схема 17).

Примітка. Переміщення відбувається без танцювальних рухів.

17—24 такти. Дівчата рухаються по колу вліво, хлопці — вправо, виконуючи основний рух танцю.

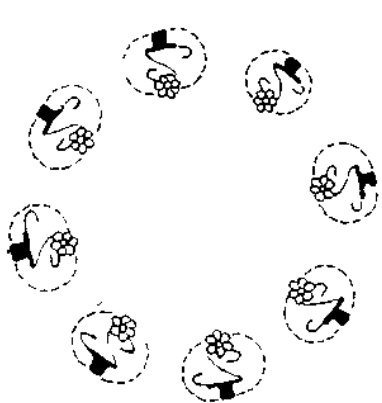

Схема 18

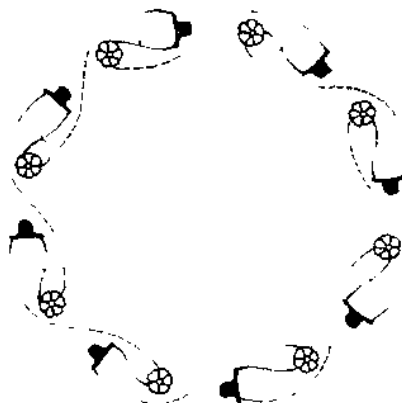

Схема 19

25, 17—23 такти. Дівчата рухаються по колу вправо, хлопці — вліво.

В кінці двадцять третього такту дівчата і хлопці виявляються лицем один до одного.

Музика С

26—29 такти. Переміщення танцюючих. Вони подають один одному праву руку, напівзігнуту в лікті. Ліва рука хлопця лежить на стегні. Ліва рука дівчини притримує спідницю.

Партнери дивляться один на одного. Голова злегка нахилена.

4—11 тактів. Повільний поворот кожної пари на місці управо.

Виконується основний рух танцю (схема 18). *12, 4—10 такти.*

Танцюючі, подаючи один одному ліву руку, роблять повільний поворот вліво.

Музика В Повторення тактів *13—24 і 17—23.*

Музика А Повторення тактів *1—12 і 4—10.*

Музика D

13—16 такти. Танцюючі, тримаючись за праві руки, роблять пів повороту, аби змінити місця (схема 19). 17—25 тактів. Шен.

Кожен з танцюючих йде вправо. *17—23 такти.* Кожен хлопець бере ліву руку своєї партнерки, а праву подає наступній дівчині і так далі. Рух до свого місця, з якого почався хід.

Музика В повторюється *Такти 13—25 і 17-23.*

Музика Л повторюється

Такти 1—12 і 4—10.

Останні рухи танцюючих неодмінно повинні точно збігатися з трьома завершуючими нотами мелодії (див. «Музичні ілюстрації»).

БРАНЬ «БУЛОЧНИЦЯ»

(музичний розмір 6/8)

Круговий танець, виконується на сільських родинних святах. Акомпанементом завжди служить лише спів самих виконавців.

Танцюючі утворюють коло. Хлопці і дівчата стоять через одного. Кількість пар необмежена. Дівчина стоїть справа, хлопець — зліва (схема 20). Коло починає рухатися наліво простим кроком з підскоком.

Цей рух продовжується до ти, поки перша пара не зробить повне коло, повернувшись на місце, звідки почався танець.

Потім пара «А» виходить в центр кола.

Дівчина і хлопець, тримаючись за праві руки і підстрибуючи, роблять коло на місці (схема 21). Дівчина залишається в центрі кола, а хлопець підстрибуючим кроком йде до дівчини другої пари і, узявши її лівою рукою за ліву руку, робить круг на місці.

Після цього хлопець повертається до своєї першої партнерки, і вони, взявшись за праві руки, роблять круг. Перший хлопець повинен протанцювувати зі всіма дівчатами, що стоять в загальному колі, після чого повертається до першої партнерки, на своє місце.

Потім коло знову рухається наліво, але в центр входить друга пара. Вона проробляє ті ж фігури, що і перша пара.

Танець закінчується лише тоді, коли всі пари протанцювують в центрі кола.

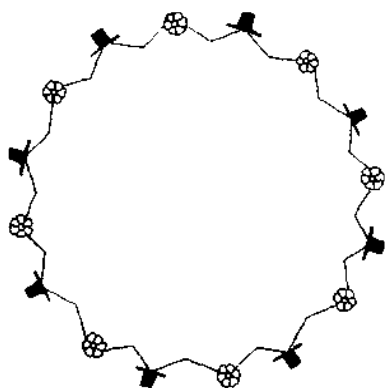

Схема 20

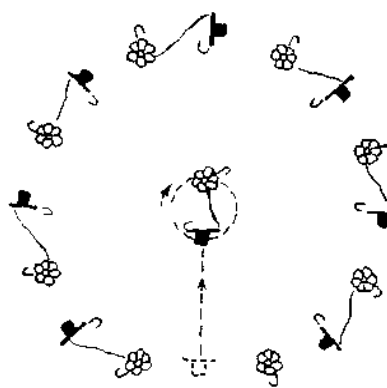

Схема 21

Виконавці бранлю «Булочниця» співають жартівливу пісеньку про те, що у булочниці заховано багато грошей, про які вона турбується навіть вночі.

У хорівий спів вриваються чоловічі вигуки: «Так-так, у булочниці є гроші, і я бачив їх!»

Бранль «Булочниця», як і багато інших народних танців, нерозривно пов'язаний з піснею. Співдружність пісні і танцю додає народній хореографії дієвий характер, художню закінченість.

БУРЕ

(музичний розмір 2/4, 3/4, 3/4).

Старовинний французький танець, в основі якого лежать видозмінені і ускладнені рухи бранлю.

Батьківщина буре — Овернь. Спочатку це був місцевий танець, потім він став виконуватися в Бурбоні, Анжу, Бері і звідси поширився по всій Франції. Існують парні і хороводні різновиди буре.

Акомпонементом до буре часто був спів самих виконавців, гра на волинці, удари каблуками, вигуки.

Схема танцю може бути різною. Але частіше всього буре має лінійну побудову. Чоловіча і жіноча шеренги стоять один проти одного. Перша пара починає рух, інші по черзі його повторюють. Танець може бути колом, але рухи залишаються ті ж, що і при лінійній композиції.

У буре велике значення має рух рук. Під час танцю вони то опускаються, то піднімаються вгору, то лежать на стегнах. Жінка може притримувати спідницю.

Рухи ніг дуже прості і складаються з двох стрибків то на одну, то на іншу ногу. Стрибки чергуються з *pas marche* і *pas de bouffe*.

У різних місцевостях Франції виконання буре і характер його рухів мали свої особливості. Овернці танцювали в дерев'яних черевиках (сабо), рухи були повільними, ваговитими, з сильним ударом каблука на третю

чверть. У Бурбоні буре виконувався в подвійному ритмі з підстрибуванням і викиданням ноги в повітря, на другу чверть робився акцент ударом каблука об підлогу.

Різновидів буре дуже багато. І зараз в Оверні є декілька варіантів цього старовинного танцю. Нижче ми описуємо буре, що виконується в наші дні однією парою в місцевості Velay (Франція).

(Музичний розмір 3/8)

Перед початком танцю хлопець і дівчина стоять лицем один до одного і тримаються за праві руки, після чого вони, роз'єднавши руки, розходяться. Дівчина стоїть направо від глядача, хлопець — наліво. Виконавці обернені лицем один до одного і, починаючи танець, йдуть назустріч один до одного.

Під час танцю руки хлопця підняті до рівня голови, напівзігнуті в ліктях і долонями повернені всередину. Руки дівчат притримують спідниці.

Перша фігура — 16 тактів

Музика А і В

1-й такт. Крок лівою ногою вперед (перша восьма). Стрибок на лівій нозі, одночасно права нога піднімається в IV повітряну позицію на *croise*, коліно напівзігнуте, ліве плече виноситься вперед. Голова повернена до лівого плеча (друга восьма). Ліва нога ставиться всією ступнею на підлогу, *plie*, права залишається в повітрі (третя восьма). (Перша восьма кожного такту акцентується).

2-й такт. Повторення рухів першого такту з правої ноги, одночасно виноситься вперед праве плече. Голова повернена до правого плеча.

3-й такт. Повторення рухів першого такту з лівої ноги (перша, друга восьмі), але на третю восьму права нога ставиться до лівої. *Plie* на дві ноги.

4-й такт. Дві ноги піднімаються на півпальці (перша, друга восьмі). *Plie* на дві ноги (третя восьма).

5-8 такти. З правої ноги повторюють рухи першого — четвертого тактів.

В кінці восьмого такту виконавці встають в положення dos a dos, торкаючись один одного правим плечем.

9—12 такти. Виконавці обходять один одного вправо основним рухом буре (dos a dos), починаючи рух з правої ноги на дванадцятий такт. Під час підйому на півпальці (див. четвертий такт) виконавці встають, обертаючись вправо один до одного лівим плечем. Голова повернена до лівого плеча.

13—16 такти. Виконавці обходять один одного вліво, роблячи попередні рухи з лівої ноги.

В кінці шістнадцятого такту виконавці розходяться (на відстань близько метра).

Друга фігура — 16 тактів

Музика А і В

1-й такт. Дівчина йде вправо по колу, повертаючись то обличчям, то спиною. Крок правою ногою убік, тягар корпусу переноситься на праву ногу (перша восьма).

Ліва нога ковзким рухом виноситься убік на півпальці, одночасно права теж піднімається на півпальці. Корпус нахилений вправо, голова повернена до лівого плеча і злегка нахилена вправо (друга восьма).

Права нога опускається на підлогу, на каблук, ліва нога в попередньому положенні (третя восьма). Після закінчення першого такту дівчина виявляється лицем до центру кола (схема 22).

2-й такт. Рух першого такту, але з лівої ноги. Крок лівою ногою убік. Тягар корпусу переноситься на ліву ногу (перша восьма).

Права нога виноситься убік, одночасно дві ноги піднімаються на півпальці. Корпус нахилений вліво. Голова повернена до правого плеча і злегка нахилена вліво (друга восьма).

Після закінчення другого такту дівчина виявляється спиною до центру круга.

3—8 такти. Повторення рухів першого — другого тактів. Хлопець, стоячи на місці, акцентує першу восьму кожного такту, притупуючи правою ногою і легко плескаючи в долоні (схема 23). В кінці восьмого такту дівчина приходить на місце хлопця,

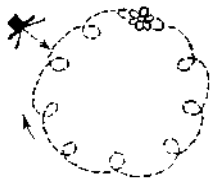

Схема 22

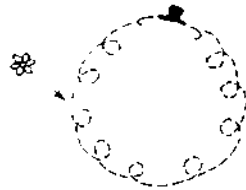

Схема 23

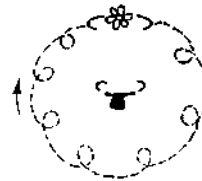

Схема 24

а хлопець на восьмий такт проходить вперед і займає місце, звідки починала обертання дівчина.

9—16 такти. Дівчина стоїть на місці, плескаючи в долоні, притупуючи правою ногою. Хлопець повторює обертання по колу вправо. В кінці шістнадцятого такту хлопець виявляється в центрі кола.

Схема 25

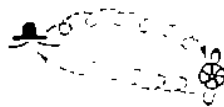

Схема 26

Третя фігура — 16 тактів

1—8 такти. Хлопець стоїть в середині, притупуючи лівою ногою і акцентуючи першу восьму кожного такту, а дівчина повторює рухи другої фігури, описуючи круг, після чого вона залишається в центрі круга (схема 24).

9—16 такти. Хлопець повторює обертання, описуючи коло, дівчина залишається в центрі кола, притупуючи правою ногою і акцентуючи першу восьму кожного такту (схема 25).

Фінал — 8 тактів

Музика В

1—8 такти. Обоє виконавця, обертаючись, приходять в своє вихідне положення, звідки вони починали танець. Танець закінчується ударом ноги об підлогу на останній ноті (схема 26).

СЕЛЯНСЬКИЙ БРАНЛЬ

(музичний розмір 4/4)

У селянському бранлі збережені рухи і пози, характерні для народної хореографії. Невиворотні ноги, простий крок, похитування корпусу з

сторони в сторону, невисокий під'єм жінок в повітря — ось, власне, основні прийоми невитіюватого кругового танцю.

У танці бере участь вісім пар. Вони розташовані по колу: перша пара в крапку 1, друга в крапку 8, третя в крапку 7, четверта в крапку 6, п'ята в крапку 5, шоста в крапку 4, сьома в крапку 3, восьма в крапку 2. Всі пари стоять лицем до глядача.

Пари друга, третя і четверта на початку танцю роблять поворот вліво, продовжуючи танець по колу. Виконавці рухаються проти годинникової стрілки. Жінка стоїть направо, чоловік — наліво. Жінка лівою рукою притримує праву сторону спідниці, підводячи її трохи вгору. Чотири пальці заховано в складках спідниці. Великий палець лежить зверху. Права рука протягнута вперед, трохи вище за рівень талії. Кисть повернена тильною

частиною вправо. Лікоть напівзігнутий і опущений вниз. Тягар корпусу доводиться на ліву ногу, права нога, висунута вперед в IV позицію, стоїть невиворотно всією ступнею на підлозі. Голова повернена до чоловіка. Права рука чоловіка закладена за спину, ліва рука протягнута вперед, трохи вище за талію. Кисть повернена тильною частиною вліво. Лікоть напівзігнутий і опущений вниз. Тягар корпусу доводиться на праву ногу, ліва нога, висунута вперед в IV позицію, стоїть невиворотно всією ступнею на підлозі.

Перша фігура — 8 тактів

1-й такт. Чоловік тримає правою рукою ліву руку жінки. Руки на рівні талії. Ліва рука чоловіка на стегні.

Тут описані рухи чоловічої партії. Жінка робить ті ж рухи, але з іншої ноги і в інший бік. Права рука жінки підтримує спідницю.

Крок лівою ногою вліво, права нога виноситься в IV повітряну позицію (журавлиний крок, gigue) з одночасним підстрибуванням на лівій нозі (перша, друга чверті).

Праву ногу поставити на підлогу, відокремивши ліву від підлоги (третя чверть).

Ліву ногу поставити на підлогу в III позицію, відокремивши праву ногу від підлоги (четверта чверть).

Корпус нахилений управо, голова повернена до жінки. Ліва рука чоловіка на стегні. Корпус жінки нахилений вліво. Голова повернена до чоловіка.

2-й такт. Рух повторюється управо.

3-й такт. При повороті вліво крок на ліву ногу (перша чверть) з одночасним винесенням правої ноги в IV повітряну позицію (друга чверть). Крок на праву ногу (третя чверть) з одночасним винесенням лівої ноги в IV повітряну позицію (четверта чверть).

4-й такт. Удар на місці лівою ногою (перша чверть), правою (друга чверть), лівою (третя чверть), права нога ставиться назад в III позицію (четверта чверть). Жінка робить ті ж рухи з іншої ноги і в інший бік.

Примітка. Під час третього і четвертого тактів руки чоловіка на стегнах - жінка притримує спідницю. На другу і третю чверті четвертого такту виконавці енергійно плескають в долоні.

5-8 такти. Повторення перших чотирьох тактів, але на четверту чверть восьмого такту чоловік повертається обличчям до жінки. Положення рук міняється: права рука чоловіка лежить на талії жінки. Напівзігнута ліва рука тримає долоню в долоні праву руку жінки. Ліва рука жінки лежить на спині чоловіка.

Примітка. Танець йде по колу з просуванням вперед проти годинникової стрілки.

Друга фігура — 8 тактів

1-й такт. Чоловік робить крок назад лівою ногою (перша чверть). Стрибок на лівій нозі, одночасно напівзігнута права нога виноситься назад (друга чверть). Крок правою ногою (третя чверть), крок лівою ногою (четверта чверть). Кроки робляться на злегка зігнутих ногах.

2-й такт. Повторення рухів першого такту з іншої ноги. У першому і другому тактах жінка робить ті ж рухи, починаючи з правої ноги.

3-й такт. Крок на ліву ногу (перша чверть), стрибок на лівій нозі, одночасно напівзігнута права нога виноситься назад (друга чверть). Повторення тих же рухів з іншої ноги (третя, четверта чверті). Жінка робить ті ж рухи, починаючи з правої ноги.

4-й такт. Чоловік робить кроки назад лівою, правою, лівою ногою, починаючи поворот вліво (перша, друга, третя чверті), і ставить праву ногу вперед в III позицію (четверта чверть). Жінка робить кроки вперед управо лівою, правою ногою і ставить ліву ногу вперед в III позицію (четверта чверть).

Примітка. На четверту чверть четвертого такту чоловік і жінка встають в положення dos a dos. Ліва рука жінки в правій руці чоловіка. Права рука жінки в лівій руці чоловіка. Голови повернені наліво.

5-й такт. Чоловік і жінка роблять крок лівою ногою (перша чверть), стрибок на лівій нозі, права напівзігнута (друга чверть). Два кроки, починаючи з правої ноги (третя, четверта чверті).

Примітка. Рухи п'ятого такту роблять не роз'єднуючий рук, з поворотом в ліву сторону на місці.

6-й такт. Продовжуючи поворот вліво, крок на праву ногу (перша чверть).

Стрибок на правій нозі (друга чверть), крок лівої (третя чверть), крок правою (четверта чверть).

Примітка. У шостому такті танцюючі закінчують коло, яке вони почали в п'ятому такті.

7-й такт. Крок лівою ногою (перша чверть), стрибок на лівій нозі, права напівзігнута (друга чверть). Крок правою ногою (третя чверть), стрибок на правій нозі (четверта чверть). Рух із сполученими руками робиться з просуванням вліво. В кінці сьомого такту жінка і чоловік повинні помінятися місцями.

8-й такт. Роз'єднавши руки, чоловік робить назад (у центр круга) два кроки лівою, правою ногою (перша, друга чверті), ставить ліву ногу до правої в невиворотну I позицію (третя чверть) і кладе дві руки на талію жінки (четверта чверть). Жінка, звільнивши праву руку, обертаючись вліво,

робить три кроки, починаючи лівою ногою (перша, друга, третя чверті). Встає лицем до чоловіка на своє місце, підставляючи праву ногу в I позицію, і кладе руки йому на плечі (четверта чверть).

Примітка. Чоловік стоїть спиною до центру кола, жінка — особою.

Третя фігура — 8 тактів

1-й такт. У чоловіка бічний крок на II позицію лівою ногою (перша чверть), стрибок на лівій нозі, права напівзігнута підводиться над підлогою (друга чверть). Жінка робить ті ж рухи з іншої ноги. Два кроки з поворотом вправо, під час яких танцюючі міняються місцями (третя, четверта чверті). Чоловік починає кроки правою ногою, жінка — лівою.

2-й такт. Чоловік повторює рухи жінки, описані в першому такті, жінка — рухи чоловіка.

3-й такт. Крок лівою ногою (перша чверть) з підскоком на лівій нозі (друга чверть) з одночасним поворотом вправо. Крок правою ногою (третя чверть), підскок на правій нозі (четверта чверть); в кінці третього такту танцюючі міняються місцями.

4-й такт. Невелике присідання на обох ногах (перша чверть). Чоловік піднімає жінку в повітря з одночасним поворотом вправо (друга чверть) і ставить її на місце (третя чверть), на четверту чверть — пауза.

5-8 такти. Повторення перших чотирьох тактів. В кінці восьмого такту танцюючі подають один одному дві руки. Чоловік стоїть спиною до центру кола.

Четверта фігура — 8 тактів

1-й такт. Чоловік і жінка роблять крок назад з лівої ноги (перша чверть). Невеликий стрибок на лівій нозі, напівзігнута права нога піднімається в IV повітряну позицію (друга чверть), права нога опускається

на підлогу, одночасно ліва підводиться над підлогою (третя чверть), ліва опускається на підлогу (четверта чверть). Корпус відкинутий назад, голова повернена вліво.

2-й такт. Повторення рухів першого такту вперед, починаючи з правої ноги. Корпус нахилений вперед.

3-й такт. Танцюючі роблять напівповорот на місці вліво, узявши один одного під ліву руку.

Крок лівою ногою (перша чверть), стрибок на лівій нозі, напівзігнута права нога ззаду (друга чверть). Крок правою ногою (третя чверть), стрибок на правій нозі, напівзігнута ліва нога ззаду (четверта чверть).

4-й такт. Продовжуючи поворот вліво, танцюючі роблять чотири притупування, починаючи з лівої ноги.

Примітка. На третьому і четвертому тактах права рука лежить на правому стегні.

5-8 такти. Повторення перших чотирьох тактів.

В кінці восьмого такту танцюючі беруться за руки, утворюючи загальний круг.

Примітка. Перша пара стоїть вже в крапки 7. П'ята фігура — 8 тактів

1-й такт. Крок правою ногою управо, ліва напівзігнута піднята в II повітряну позицію (перша чверть). Стрибок на правій нозі. Корпус відхилений управо (друга чверть). Два притупування на місці, починаючи з лівої ноги (третя, четверта чверті).

2-й такт. Повторення першого такту вліво.

На четверту чверть права нога відділяється від підлоги, аби почати наступний рух.

3-й такт. При повороті на місці вправо крок на праву ногу (перша чверть), стрибок на правій нозі (друга чверть). Крок на ліву ногу (третя чверть) і стрибок на лівій нозі (четверта чверть).

4-й такт. Притупування на місці, починаючи з правої ноги (перша, друга чверті), і два удари в долоні на третю і четверту чверті.

5-6 такти. Повторення першого і другого тактів п'ятої фігури.

7-й такт. Чоловік протягує праву руку жінці, що стоїть зліва, запрошуючи її на танець (перша, друга чверті). Жінка, відмовивши йому помахом руки (третя чверть), подає ліву руку своєму партнерові (четверта чверть), продовжуючи з ним танець.

8-й такт. Всі встають в пари, як на початку танцю, на місця, які вони займали на початку п'ятої фігури.

Шоста фігура — 8 тактів

1—6 тактів. Повторення перших шести тактів першої фігури.

Примітка. Перший і другий такти ще раз повторюються після перших чотирьох тактів, це і складе шість тактів.

7-й такт. Чоловік, обертаючись вліво, робить крок лівою ногою (перша чверть), стрибок на лівій нозі, права виноситься в IV повітряну позицію (друга чверть).

Той же рух з правої ноги, продовжуючи поворот вліво (третя, четверта чверті).

8-й такт. Закінчуючи поворот і опускаючи руки, танцюючі роблять три притупування. Чоловік починає лівою, жінка — правою ногою, і на четверту чверть приймають позу, з якою почали танець.

РИГОДОН

(музичний розмір 2/4)

Старовинний народний танець, популярний на південному сході Франції, — в Дофіне, Провансі, Лангедоці.

Деякі історики вважають, що свою назву він отримав на ім'я вчителів танців Ріго, що ніби то вигдав цей танець.

Відомий німецький дослідник Курт Закс бере під сумнів таку версію.

Він стверджує, що в основі назви — італійське слово *rigodone*, *rigalone*, *rigoletto*, що означає — танець хороводу. Існують думки, ніби назва «ригодон» походить від старонімецького слова *riegen* або французького *rigoler* — танцювати.

Найвірніше ригодон зараховувати до старовинних французьких контрдансів.

Як і переважна більшість танців, ригодон походить від *бранлю*. Ось чому, розвинувшись в самостійну форму, він зберігає риси, властиві іншим танцям.

Живий характер ригодону ріднить його з такими танцями, як *буре* і *монтаньяр*.

Особливі багато схожих рис можна знайти з *буре* (наприклад, рух вліво, коли танець побудований по лінії, почергова зміна пар, підстрибування на одній нозі з винесенням вільної ноги на *croise* вперед, обертання під руку з дівчиною). Ригодон в різних місцевостях виконувався по-різному. У Лангедоці, наприклад, ноги відкривали убік, тоді як провансальці їх схрещували, відкриваючи вперед. Вочевидь, тому па ригодону деякі танцмейстери називали «схрещений крок».

У найбільш крупному керівництві по танцю ми знаходимо декілька описів ригодону, що відрізняються один від одного. Курт Закс наводить в своєму дослідженні па ригодону, вигдане Рамо в 1750 році.

1-й такт. На «раз» стрибок на лівій нозі, одночасно права відкривається на croise вперед.

На «два» ріє на дві ноги (ІІІ позиція). *2-й такт. На «раз» ліва нога відкривається в ІІ повітряну позицію.* На «два» ліва нога ставиться вперед в ІІІ позицію.

Декілька інший опис дає Шарль Кампан.

Спочатку ноги виконавця в І позиції, потім робиться ріє на дві ноги, після якого слідує стрибок на ліву ногу, тоді як права нога з сильно витягнутим коліном відкривається убік і потім знову ставиться в І позицію. У різних місцевостях композиційний малюнок ригодону мав свої відтінки.

У Провансі це було коло, в Бургундії — лінії. Танець супроводжувався грою на скрипці, співом танцюючих. Дуже часто виконавці відбивали такт дерев'яними черевиками.

Покрій одягу і його колір теж залежали від місцевості. Наприклад, в Провансі у дівчат на головах були білі хустки з яскраво-зеленою каймою і коричневі круглі капелюхи з великими полями. Спереду з-під хустки спускалися дві коси. Зелені фартухи були оторочені білою каймою.

У XVIII столітті танцмейстери включали декілька перероблених ригодонів в число танців, що виконуються на балах.

Мелодія і ритм ригодону залучали багато композиторів XVIII століття — Кампра, Рамо, Муре, які вводили цей танець в свої опери.

Ригодон належить до найбільш стійких танцювальних форм. До цих пір в окремих районах Франції його виконують на народних святах.

РИГОДОН (БУРГУНДІЯ)

(музичний розмір 2/4)

Цей вигляд ригодону досі дуже популярний в Бургундії. Хлопці і дівчата стають

парами лицем один до одного, тримаючись за дві руки. Число пар може бути необмеженим (схема 27).

Весь танець складається із стрибків з однієї ноги на іншу. При цьому виконавці рухаються вперед, назад, убік. Рухи супроводяться співом. На початку танцю ноги знаходяться в I позиції. Танець починається з правої ноги. Кожен хлопець робить рух назад, захоплюючи за собою дівчину.

*Перша фігура — 12 тактів Музика А
повторюється три рази*

Затакт. Відокремити праву ногу від підлоги.

1-й такт. Стрибок на правій нозі вправо, одночасно ліва виноситься вперед в IV повітряну позицію (pied en l'air) (перша, друга восьмі).

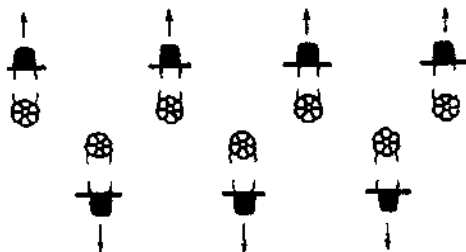

Схема 28

Схема 29

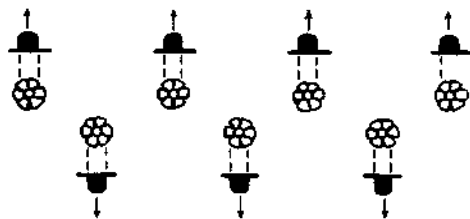

Схема 30

Схема 27

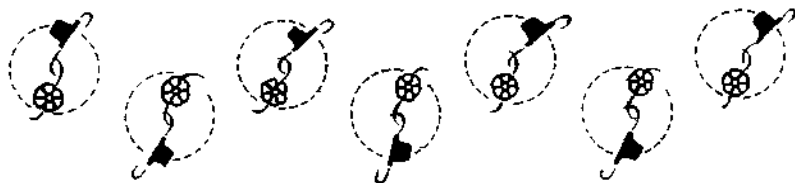

Схема 31

Повторення того ж руху з лівої ноги вліво (третя, четверта восьмі). 2—4 такти. Повторення рухів, описаних в першому такті (стрибки з однієї ноги на іншу). На останню відмічену ноту четвертого такту танцюючі ударяють лівою ногою об підлогу.

Музика А грається перший раз

Розходючись через пару, танцюючі утворюють дві паралельні лінії (схема 28).

5—8 такти. Дівчата, роблячи рух назад, ведуть своїх партнерів за собою. Танцюючі приходять у вихідне положення.

Музика А повторюється другий раз (схема 29).

9—12 такти. Повторення рухів першого—четвертого тактів.

Музика А повторюється третій раз (схема 30).

Друга фігура — 8 тактів

Музика В повторюється двічі

1—4 такти. Хлопці і дівчата, тримаючись за праві руки (під ручку), обертаються вправо, виконуючи стрибки з ноги на ногу (див. опис рухів першого такту). В кінці четвертого такту танцюючі роз'єднують праві руки і, обертаючись один до одного лівим плечем, беруться під ручку лівою рукою (схеми 31 і 32).

5—8 такти. Хлопці і дівчата обертаються вліво, виконуючи ті ж рухи (стрибки з ноги на ногу).

Танець за бажанням може повторюватися спочатку.

Схема 32

РИГОДОН (ДОФІНЕ)

(музичний розмір 2/4)

У Дофіне ригодон танцюють під час свята урожаю. Чоловіки і жінки утворюють коло і у супроводі скрипки і співу виконують різні фігури (схема 33).

Перша фігура — 8 тактів

Музика А

1—2 такти. Танцюючі йдуть в середину кола. Підстрибнувши на лівій нозі, праву ногу виносять вперед; підстрибнувши на правій, ліву виносять вперед на croise (схема 34).

3—4 такти. Танцюючі розходяться від центру кола. Рухи ніг ті ж (схема 35). Жінки обома руками притримують спідниці, чоловіки ударяють в долоні, як би позначаючи першу частину кожного такту. 5—8 тактів. Повторення перших чотирьох тактів.

Друга фігура — 8 тактів

Музика В

1—4 такти. Танцюючі встають обличчям один до одного, беруться за праві руки по парах і, виконуючи рухи першої фігури, роблять поворот на місці вправо (схема 36). 5—8 такти. Повторюють той же рух, роблять поворот вліво, подаючи один одному ліву руку (схема 37).

Третя фігура — 8 тактів

1—8 тактів. Повторення першої фігури.

Четверта фігура — 8 тактів

1—8 такти. Повторення другої фігури, але танцюючі тримають один одного «під ручку». П'ята фігура — 8 тактів

Музика А повторюється третій раз

1—2 такти. Чоловіки йдуть до центру кола, жінки залишаються на місці. 3—4 такти. Жінки йдуть в центр кола. 5—6 такти. Чоловіки повертаються у вихідне положення, жінки стоять на місці, в центрі кола.

7—8 такти. Жінки повертаються у вихідне положення. Знову

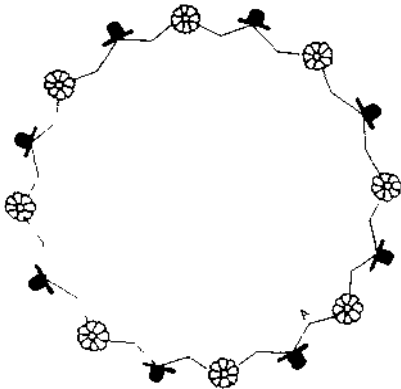

Схема 33

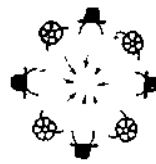

Схема 34

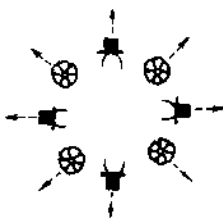

Схема 35

утворюється загальне

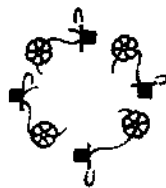

Схема 36

КОЛО.

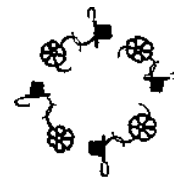

Схема 37

Шоста фігура — 8 тактів

Музика В повторюється третій раз

1—8 такти. Повторення четвертої фігури з поступовим прискоренням обертання «під ручку».

БАСДАНСИ

Басданси — збиральна назва безстрибкових старовинних придворних танців, основу яких складають елементи народної хореографії.

Басданси часто називають «прогулянковими» танцями. І дійсно, вони більш схожі на церемоніальний хід або чинну ритуальну процесію.

У літературі по старовинних танцях басданси підрозділяються на французьких і італійських (як, наприклад, в передмові Лаура Фонта до праці Туано Арбо, паризьке видання, 1888). У італійських басдансах був змішаний ритм, перехідний з потрійного в подвійній, рухи — більш прискорені. Французькі басданси носили урочистий характер. Кроки були такими, що ковзають. Під час танцю пані вправно управляли своїми довгими шлейфами, гарно їх заокруглюючи, прагнучи при цьому не піднімати їх з підлоги.

Розкішне вбрання кавалера доповнювалося пелериною і шпагою. Перед початком танцю він знімав головний убір, пропонував пані руку і вів її в кінець зали, звідки починався танець.

У італійських басдансах уклони кавалера робилися вліво, капелюх знімався лівою рукою.

Туано Арбо, як і багато французьких вчителів танців, вважає, що уклони в басдансах потрібно робити вправо.

Композиційний малюнок прогулочних танців міг будуватися у вигляді хороводу, ланцюга, ходу. Гордовита постава виконавців, що рухалися плавними ковзаючими кроками, надавала танцю урочисто строгому вигляду.

Басданси найчастіше виконувалися під хоральні мелодії самих танцюючих, рідше — під акомпанемент лютні, флейти, арфи або труби.